

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину 12 фр.
на пола године 6 -
на четврт године 3 -
на један месец дана 1 -
за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша,
а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

О Г Л А С И
рчунају се по количини врста или места
које заузимају из оваких ситних петит слова
и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића
а за жиг сваки пут башка по 30 новч.
Д О П И С И
шаљу се уредништву, а претплата и огласи
администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући
под бројем 11 и 12 у Дунавској улици
Рукописи не враћају се натраг.

НАШЕ СТАНОВИШТЕ ПРЕМА НОВОЈ „НАГОДБИ“

Разложив и показав у прошлим бројевима овога листа суштину нове „нагодбе“, коју су хрватске регниколарци као уздрже за деветомесечну тортуру уставне „браће Мађара“ из Пеште у Загреб однели, навести смо, да остајемо и према Мажурањи-Живковићевој „нагодби“ у опозицији, као што смо и према Раух-Златаровићевој били. Разуме се по себи, да овде мислимо дело а не људе и да ће тон опозиције наше зависити од развитка практични конзеквенција, које се из те „нагодбе“ уживоту буду показале, ако у живот уђе.

Видећи с једне стране, да у троједној краљевини нема живе душе, која би била задовољна са резултатом дерегниколарца, с друге пак знајући коликог утицаја на израз сабора загребачког имају људи, који су преговоре с Мађарима водили, не можемо поуздано рећи: да ли ће и сабор, како се мисли усвојити ову и оваку нагодбу, и с тим крунисати дело, у коме нико није кадар даћи оних гаранција за нормалан живот троједнице, које је народ захтевао и тражио. То се за сад тек нагађати може. Већина загребачког сабора у овоме случају долази у врло незгодан положај, тако рећи у процеп. Усвоји ли ову „нагодбу“, усвојиће досадашњи државоуправни положај с незнатном, местимиче још и штетном изменом, као што смо већ показали, — абиће прилике да и јасније покажемо. С тим ће пак уједно пред странам светом навући на земљу врло неповољан одиум, јер ће унеколико не толико оправдати колико бајати допустити, да је основано подметање непријатеља народне странке у троједници, који њену опозицију досадашњем систему престано покушаваше представити као борбу више личну него начелну, борбу око власти. Одбаци ли већина саборска нацрт нове „нагодбе“, жртвовала је досадашње правке, према се ови и тако дадоше новом „нагодбом“ дотерати на поруб политичног гроба. Последница тога била би прво распад једине снаге, која је Мађарима до сад уливала респект према српско-хрватском народу у троједници, на име распада народне странке; услед тога пак као друга последица морала би наступити унутарња међусобна борба, из које би се тек наово могле и морале кристалисане странке помолити, а у томе времену земља би морала претрпети нове невоље, нешто од из себе саме, а више од „браће Мађара“, односно мађарске владе.

Та је дилема врло мучна, још мучније је погодити правац, којим треба проловити између те Скиле и Харивде.

ПОДАСТАК.

ПОЉАЦИ У ПРУСКОЈ.

написао

В. Макушев.
(Наставник.)

Народни понос је код Мазура већ толико ниско пао, да они Пољаци — Католика држе за туђинца а себе обично називају Прусом. Но и поред тога, што се туђи од Пољака, он се у исто доба не дружи бог зна како ни с Немцем.*

Готово половину Западне Пруске и већи део познањског великог кнежевства насељавају Пољаци (милијун и више). Кад је Познањска била утеловљена с Прусом, становници јој беху готово само Пољаци, а данас је готово половина Немаца. Следећи статистички податци још боље ће доказати, како се брзо понемчава познањска покрајина. Године 1852. у њој се рачунало 800.000 Пољака и 500.000 Немаца, а у 1861. г. на 700.000 Пољака долазило је 600.000 Немаца. Тако дакле, кроз 10 година понемчило се 100.000 Пољака. У будућем округу на 10 спахија Немаца долази само један Пољак, а пре четрдесет година беше размерица обратна. У нарони Познању од 45.000 становника само су 12.000

Усвојил се „нагодба“, усвојило се старо стање, против ког је народ четири године с грдним пожртвовањем војевао. „Свежа“ која везује троједну за угарску краљевину, није размакнута, него су јој само неке вршце зановљене; крајеви пак остају и даље у руци мађарске владе, и кад овој падне ћеф, да их мало притегне, троједница неће моћи дахнути ни од сад, као што ни до сад није могла. А народ је баш то тражио, баш за то се борио, да се или крајеви свеже узму из руку мађарске владе, или створи и постави услов, који би пречио самовољно стегање и попуштање од стране мађарске владе. Не усвоји ли се ова „нагодба“, наступиће, односно продужиће се у троједници оно стање, које је и пригодно преговараче хрватске, да сиђу са земљишта програма народне странке и да тако рећи, жртвујући себе, учине крај политичном хаосу у земљи.

„Зло је поћи, а горе не поћи,“ — веле јунаци наших народних песама, кад их задеси дилема каквог критичног позива. Ми велимо за овај случај: Зло је одбацити ову „нагодбу“, а горе усвојити је. Али се једним путем ударити мора, и како се и на овај случај може применити узречица: да ваља увек од два зла бирати мање — кад се већ мора да бира — то смо и ми за „мање зло“ т. ј. да сабор троједне краљевине одбаци, не усвоји ову „нагодбу.“

Не љулушкамо се у самообмани, да ће наше мњење бити меродавно за већину сабора загребачког, али то још није довољно да нас спречи, да своје становиште у овој ствари не обележимо. У сабору загребачком неће за цело бити ни једног члана, који не дели мишљење „Обзорово“ у овоме: „да сав свет каже, да је Хрватска и ревизијом жртвовала своја права.“ — То је грдна жртва, којом су регниколарни преговарачи наумили одкупити, како веле, „патријотичну владу“, али на што, бар ми мислимо, народ у троједници не би требао ни смео пристати, јер је по ту цену одвећ скупа та „чинија сочива“, у толико скупља, што мађарска преговарајућа странка, ни чим, до простим обећањем министра Славија, не даје гаранцију, да би се по ту жртву заиста споменуто „сочиво“ онаког квалитета добило, које би народу пријало, а још к томе и нема јамства, да се не би у краћем или дужем времену и то изменило. Ено већ сад саветују неки органи мађарске владе, да се ни чисто сочиво не пружа, него смењане са горушцином, другим речма: да се троједници даде влада смешана из Мађарона, из Раухове чете и садање преговарајуће хрватске, или како Мађари веле: из „умерене“ народне странке, дакле један такак домаће управе да се другим упочи!

Кад би се политици мађарске владе могла и смела преписати искрена добра воља

према троједници, кад би томе било пуно знака и доказа, ми онда ако и не би, као и сад одобрити могли напуштање основе програма народне странке, и предавање на милост и немилост мађарској влади, бар би могли разумети толико поверење, колико видимо да хрватски преговарачи полажу у „пријатељске“ интенције Мађара према троједници. Али мађарска влада није дала нигде доказа своје добре воље — што ће регниколарци тако исто знати као и ми — и онда не видимо, какве користи може днети нова „нагодба“, а према томе и како да је земља усвоји. Законске гаранције против евентуалне самовоље мађарске владе не пружа та „нагодба“ никакве, и ако је Мађарима стало до тога, да не даду троједници никад главе дићи, ко стоји добар, ко ће спречити, да мађарска влада сутра не збаци „народну владу“ и не постави опет на цело земљи, каквог Рауха или Вакановића? Сутра може Славија — коме се таколико верује! — заменити опет каквог Лоњаји или Андраши, ког неће везивати Славијево „обећање“, па шта ћемо онда?

Могу нас пријатељи „нове нагодбе“ сматрати за песимисте, ал ми не можемо веровати ни у какву „добру вољу“ или „искреност и пријатељски расположења“ мађарски државника према троједници. У томе нас баш утврђује сама та „нова нагодба.“ Ту је било прилике, да се од мађарске стране делом засведочи „пријатељство и искреност“ — па шта је било? Не само да не показаше те особине, него пригонише хрватске регниколарце да неискреност мађарску из доба кад се прва „нагодба“ углављивала, прикрију плаштом свог поштеног имена, хрватска регниколарна депутација да призна да се преварила у рачуну онде, где цифре показују, да су се Мађари хотимице а на штету троједнице преварили!

Међемо случај — јер је врло лако могућ — да се и после усвајања ове „нагодбе“ настави стара политика мађарске владе, према и у троједници, и питамо: шта ћемо онда? Одговори ће нам се: мораћемо опет у борбу. Тако је, мораћемо. Али с чим, како? Неће ли у том случају бити народу много теже на ново борбу отпочети, во сад продужити је; сад, кад је цела земља једна компактна јака дисциплинирана странка; кад сваки знаде своје место и кад је очевидно, да се борбом мора више добити, но оваком капитулацијом. Нису Мађари тако чврсти у седлу још како се показују, најмање данас где се све јачи знаци наступајуће „народносне“ опозиције показују.

Јесте, и ми не губимо из вида, како су тешки дани борбе, колико је штетно по земљу, кад своју снагу мора да у борбу улаже место у миран свој културни развитац, али за троједницу не видимо друга пута

баш за то, што њој најпре треба прибавити све нужне услове томе, прибавити ону меру самосталности, без које не може бити ни помисла на културни развитац једног народа. Ако се ти услови не могу дружиће додати до борбом, онда се борба не може напустити, докле год не сване дан победе.

Данас нема у троједној краљевини досадашња мађарска политика никаквог наслона више. С тога се иста не би могла наставити, или ако би се покушала продужити је у кратком времену, морали би мађарски државници тако покушај напустити, кад би земља остала такође са своје стране на досадашњем становишту своме. То су Мађари схватили, и „ревизијом нагодбе“ нису ништа друго смерали, до разорити како рекосмо народну странку, да би из њених комада могли зановити наслон својој политици, што ће им по природи саме ствари морати испастаи за руком и по жељи, ако се „нагодба“ у троједници прими.

Да не остане у троједници по старом, по нашем мњењу ваља тражити гаранције у законима а не у „доброј вољи“ и „обећању“ оних, којима је власт и моћ у руци. За нас су у политици опште меродавна начела а не људи; у политици троједне краљевине према Угарској, меродавна су нам начела програма народне странке, која ми желимо видети оживотворена у „нагодби“ или свеви између те две земље. Допуштамо, да се једно или друго начело према измењеним околностима — што се каже — или прекој политичкој нужди могу модификовати, али никако да се и жртвувати смеду.

То је наше становиште. — и.

НОВИ САД 7. Јула.

Еод мађарског министра унутрашњих послова беше 4. (16) о. м. конференција, у коју дођоше: Бенерао и садашњи краљевски комесар при развојачењу банатске крајине, Шкудије, велики жупани: темишварски Ормош, крапошки Ивачковић, торонталски Ронаји, бачки Маргофије и министарски саветник Нехребеци. Предмет саветовања беше одређење времена: кад да се изведу и оживотворе закони за крајину у погледу утеловљења њена поменути жупанијама. Заључено је, да се сазову жупанијски одбори и да се у те одборске седнице и чланови одборски из крајине позову — и да по томе све те жупаније своје доделе крајеве из развојачене крајине у половини август. попримају. Одређен је том приликом и начин извађања и оживотворења закона за развојачену крајину.

Мађарски листови говоре сад највише, сигурно из оскудне претресања других политичких питања, о „фузији“ и о народној банци. Тако „М. Политика“: „Фузија“, вели, „па и на начелима основана, не може од успеха бити. Данас не истражује већ ни један увиђаван државник, да ли је порав-

Немац, по речима једног пољског писца, незнајући, да би могла бити већа срећа, него л бити Немац, држи да му је дужност и позив понемчавање подвластних му Пољака. С том сврхом је уведен немачки језик у школе, судове и управе — плочице — а забрањује се па ма какво било уређење или друштво са народним пољским карактером (тога је судбина Пољакају Познању врло, врло тешка, најнесноснија *wzkieściew Poznanskiem dolamieszkanca poskiego* . . . jako Polaka, najtrudniejsza najnieznosniejsza jets.)

Пруски краљ — вели познати пољски публициста Ходки — бринуо се дигло о томе, како ће постепено увести у јилу Пољака немачки живаљ, а са чега би се морали претворити у свршене Немце. . . . Кад се године 1815 Фридрих Вилем III. одрекао обећања, на која се заклео, онда је напустио на покрајину немачке насељенике, установио је систему бирократије, истиснуо из друштвеног живота народни језик, допустио је штетну конкуренцију немачких индустрија и омладни широм отворно врата просвете немачке, протестантске, рационалне, која је била самка противна пољскоме духу и најштетнија по њега. Таква се система одликовала необичном вештином; у скоро је плесањ немштине прекрило спољне и унутрашње прте народног карактера; космополитизам и филантропија стали су мадо по мало да удовлетворавају потребама срца, и чинило се, да ће жељени успех наскоро увенчати владине тежње.

Са истим средствима пруска је влада понемчавала Пољате и у Привислијској области (Süd — Preussen)

Пољаци, а половина Немаца и ¼ Јевреја. Па још је кући и жалоснији положај пољске народности западној Прусској. Тамо је 1852. г. долазило на 380.000 Пољака 715.000 Немаца.

Фридрих Велики први је почео да понемчава Пољаке у Прусској. У његовој тајној инструкцији 1782. г. бидушном (бромбриском) камер-директору Домгарту, читамо ово: „Његовом краљевском величанству биће веома пријатно, кад би се нашло у грађанском стадежу људи, који ће куповати земље од пољске шљахте. Јер ма да се у другим провинцијама сматра за незаконито, ако би грађанин придобио племићско имање, али његово краљевско величанство даје ову привилегију становницима западне Пруске, само да се какогод одвоје од Пољака, по томе што је његовом краљевском величанству много штепји сваки добар грађанин, него ли сва та пољска народност.“ У другом указу Фридриха Великог говори се, да земља, која је једаред пала у руке Прајва, не мора се нигда и ни под каквим предлогом повратити Пољаци.

Фридрих Вилем III. пружити је залочетно дело Фридриха Великог. Од тог доба је пруска влада неусетно радила, нарочито од 1848 г., како ће се познањска област што више населити Немцима, и како ће што више земаља прећи у њихове руке. У тој цели склонило се у Познању особито друштво, које је добијало од пруске владе припомоћ (У 1861 године пруска је влада издала 11 мили. јуна талира на куповање земаља у познањској кнежевини.)

Немачка колонизација нарочито је живо потекла после 1848. год. По свима путовима, гиводеним и др. влада је несезавала Немце. Сви званичници и слуге на жељезницама — Немци. Трговина и индустрија у рукама је Немаца и Јевреја. Отуда је и понизла пословица: у Познању све Немци и Чинути.

Рад понемчавања Пољака пруска влада употребљава још и друга средства. Кад је после смрти кнеза Радзивала укинула намесништво, она је разделила велику кнежевину познањску на две области (Познањ и Видушић) којима су управљали немачки председници, а ови су опет били потчињени оберпредседнику у Познању. Свака је област разделена на округе, са којима управљају „ландрати“, а окрузи су опет подељени на општине, које се наладе под надзором полицајских комесара. Ови комесари сеју међу сељанима неповерење спровоју шљахте (племића), а у исто су доба владини доносачи — пишијуни — (Ces commissaires sément dans les coeurs des paysans la défiance contre la noblesse, puis ils servent d'espions.) (Сви се последи по управима и судовима воде на немачком језику и немачки чиновници и судије не знају ви једне речи пољски У школи се све науке предају на немачком језику; њега мора потпуно да зна сваки, ко хоће да ступи у државну службу. Пољски је језик истиснут из школе, а пољска је историја забрањена.)*

*) L. Mickiewicz, „La question polonaise“ (Paris, 1863 г.) у глави: La domination prussienne dans le grand — duché de Posen.

*) О Мазура сн. Napisal Dr. Wojciech Ketz żyński. Poznań 1872 г. Аутор је природни Мазурац и пише по својем личном многогодишњем испитивању, што му даје особиту важност његовоме труду. Књига му је придодата лена књига изворних народних песама.

Панчево 1. јула. (Последња скупштина панчевачког представништва.) У прошли четвртак у 9 сата пре подне, држана је за цело најзначајнија скупштина од како је Панчево. Значајна је та скупштина из многих узрока, нарочито пак с тога, што нам отвара јасну перспективу на оно стање, које нас чека под многохваљеним уставом мађарским.

Но пре него што пређемо на разматрања своја, ваља да опишемо ток скупштине ове.

Још у очи тога дана пукао је глас по вароши, да су први варошки чиновници, градоначелник *Пасловић* и велики бележник *Бекић* са звања свога суспендовани и да су на њихово место постављени привремено за заменике, првome Јован Бугарски, пређашњи полицајни комесар, другоме Крижанић, пређашњи магистратски саветник. Овај је глас првome неописано огорчење у целом српском становништву, у толико више, што су суспендовани чиновници познати као људи који су позиву својем са најбрижљивијом савесношћу и пожртвовањем одани били. Свак је с грозничавим нестрпљењем ишчекивао сутрашњу скупштинску седницу, да види, како ће се ствар ова даље развити.

Још пре 9 сати, скупштинска дворана и просторије уз њу беху дупком пуне. Света брине више него икада пре; могло се видети и таких лица, која иначе немају обичаја посећивати оваке скупшине. Представници општински испунили су се скоро у потпуном броју. После 9 сати уђе и владин комесар Флат у пратњи новог привр. градоначелника Бугарског и новог привр. великог бележника Крижанића, и рече овом последњем да прочита списак представника. Пошто овај с тешком муком просриче имена представника, покретивши неке новим именима, устаде Флат и представи општинским заступницима нове чиновнике, рекавши, да ће одмах разложити, за што је до тога дошло. За тим заповеди Бугарском, да прочита на српски отпис министра унутрашњих послова, који од речи до речи овако гласи:

„Општинском већу вароши Панчева. Из припосланог ми извештаја градоначелника од 25. јуна т. г. бр. 36, коме је прикључен извод из записника, дозвола сам, да је општинско веће од поднешеног предлога др. Касапиновића, по коме би се имала ограда уложити против свију закључака кр. уг. сабора, у којима се доносе наредбе за угарску границу, закључак начинио; даље сам увидео из извештаја владиног комесара, да треба тачка Касапиновићевог предлога, којом се граничарске општине позивају, да својим суделовањем потпомогну адресу на краља, није у седници општинској прочитана, и у записник је уведена, без да је председавајући владин повереник као закључак прогласио, из тих узрока, што је закључак односно оградe незаконит и што 3. тачка горе поменутог предлога као таква, о којој владин повереник није изрекао никакв закључак, стављам изван снаге оба та закључка, што се пре свега у првој седници у записник увести има, и стављам општинском већу до знања, да сам ја поверио владиног комесара, да у том погледу чини даље нужне кораке. Будим-Пешта, 3. јула 1873, *Сатари Ђула* с. р.“

За тим заповеди Флат првр. бележнику Крижанићу да прочита и ову наредбу:

„Славно општинско веће! Ја сам по потреби службе за добро нашао, г. Никола Павловића досадањег градоначелника и г. Тодора Бекића досадањег великог бележника из тог узрока суспендовати и против њих дисциплинарну истрагу одредити, што треба тачка Касапиновићевог предлога у муниципалној седници од 12 јуна 1873. нит је прочитана нити претресана, нит је о њој гласано, а ипак је ушла у записник; даље што је у горе поменутој седници закључена адреса на краља самовласно, без да је општинском већу на закључак поднета, одаслана и међу граничарске општине раздвојена, о којима при закључку није било ни говора и који су дражејим начином против угарског државног јединства управљени.“

„За време суспензије постављам г. Јована Бугарског као заменика градоначелнику, а г. Крижанића као заменика великог бележнику, које стављам до знања сл. општинском већу и које има у записник ући. Панчево 9. јула 1873 Флат с. р.“

Још док се то читало, није могуће било представницима уздржати се од израза чуђења и сажалевања, а зашто? То ћемо доцније видети. Ово чуђење још је већма нарастало, кад је почео Флат одмах после тога диктрати нешто у записник покорном бележнику. Многи устадоше да питају Флата, какво је то опет чудо, но на послетку да се не би и најмањи повод дао нареду, пустише Флата да диктира, ишчекујући да виде, какво ће чудо после тога доћи.

Флатово „диктањо гласи овако:

„По наредби Њ. Екск. министра унутрашњих послова ја налажем, да се закључак општинског већа од 12 јуна т. г. којим се општинско веће оградбује против уредовања границе због тога, што ова није заступљена на земаљском сабору, као незаконит, а треба тачка Касапиновићевог предлога, која у седници од 12. јуна није ни прочитана ни претресана, о којој председавајући владин повереник никакв закључак формулисао није, да се за ништаву и као да је нема прогласи, и то све да се уведе у записник код закључка од 12. јуна.“

ми се тек никакву добру надати немамо после тих честих путовања и састанака цара. Једино, што нам је тим поможено, открије се можда по где-која политичка тајна, која је дотле у дипломатским одајама вечно заборављена била.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Како мађарски листови, и то не они, што на немачком језику излазе, схваћају дух унутрашњег политичког живота у Угарској и како би све немачке народности на калуп чисто мађарства набити и тиме ту загонетну Угарску као чисту Мађарску коначно уредити хтели, најбоље ће нам казати у овом случају „Еленер“ мађарски лист, не владин, него орган чисто либералне и толерантне мађарске опозиције: Он види наиме:

„Како оно топовско зрно, које се прикује око ного роба на галији, да се свако његовој ретање боле надирати може, тако нас притискују и преце наши материјални и политички напредак, те ваљано решење оних прешних реформаторних питања, — оне агитације, које непрестано рују међу иним народностима наше домовине, сваки нам дан о њиховом упронашћујућем деловању пружају новидогаз.“

Романи игнорирајући постојеће законе, демонстрирају под плаштем пасивности у свим скоро предједма, у којима обитавају, проти законности данашњег стања, шта више на једном месту — у Фогарашком округу — сворно је муниципалним закључака, наперених управо проти целокупности Угарске, а када је министар унутрашњих послова по дужности својој против тога непримио строжије мере, те свигнуо од службе окружног врховног капетана, као органа, који је поуздаје владиног апарата, јер је са агитатори и споразумљењу стајао, онда ти они траже, мимоилазећ одговорно министарство, изравно у групе помоћ, те намере да се оно тежељко начело репрезентативног суства, које и у нашем законику стоји непобитно јасно написано и које гласи: краљ влада уз потпуно одговорног министарства.

С Хрватима једва да је за руком пошло уставности законску основу о преизбаци нагодбеног закона, већ та агитација употребљује на своју властиту приватну корист, те како нам вероватни гласови извешћују, започела је већ сама особна хајка за крувом и за службама под надиком државопраних увреда и начелних дисференција. Фанатични Рутхени уротивши се са свакојакиим незначитним пртљарима и дангубама, праве муњачкоме бискупу мачију музику, о којем се, ако већ ништа друго хваледреднога, бар признати мора, да је добар домљуб. Чин овај и овакових људи, којем не можемо друго име дати, ван „подисепеле“, показује довољно, да су добри русидски старверци не само у календару за четрнајст дана него у опште за четрнајст година са иним светом заостади, јер онаква демонстрација може проћи само у време апсолутистичког притиска, када се тому захтева особна срчаност, но у време слободе штампе и говора, таква је то смешна ствар, на коју Само или непромишљена глупост, или пак немобна особна освета мислити може; но која, ако је последница народног фанатизма као што у овом случају, без двојбе заслужује, да се позорније прати и истражује.

Словаци ту же се, да су занемарени. Агитација се и тамо шири, и тамо се по неизованим апостолима и домаћим иностранним листовима непрестано бране и онаква начела, која завађају лаковерни пук и на полак цивилизирани прелетарнат — који у сваком мутежу само добити може, јер немашта да изгуби, могу с временом постати погубелна, јер носе у себи кљне погубелних за нас подхва-та. Има и таквих бездушних јунака код тигтар-нице, који су, побуђени приватним интересом, у јужној Угарској свом сиком хтели на врат нари-нути тамошњем немачкоме становништву питање немачке народности, а бome нису они криви, ако ствар није успела, већ то морамо захвалити трезности домољубљу Немаца у јужној Угарској; који су ови инциденте, баш не пребраним речимајали тим енергичније од себе одбили.

Међу Србима није ни часак престала агитација, а панчевачки догађаји најбоље доказују, како далеко иде смелост оних агитатора, који већ много година живу о завађају пука, који крух сечни, да је врло плодан, јер за своја подухећа против Угарске находе у војној Крајини материјала приправљена по војничким областима. То је све старо ало. — Ми владу не можемо решити од оптужбе, да је делом и она крива, што она агитација у року од бг година није нимало попустила. — Неодлучно, ослевајуће и тумарајуће поступање владе охрабрило је у нештој мери или пак огорчило народне агитаторе и њихове фанатичне присташе.“

„Не може се ипак ни једној народности, која у подручју ове државе живи, допустити, да обисти-њењу циља останка мађарскога народа запре-ками на пут ставе. — На то бити, то је у првом реду дужност владе, као носиоца извршујуће власти, и збоља, она узима велику и тешку одго-ворност на се, ако пропусти употребити потпуно строгост закона против оних бунтовника, који су се у последње време у све већој мери подигли, и који ма у како недужној слици се показали, својим коначним циљевима ипак само на уништење државног биствовања и целокупности Угарске те политичке хегемоније мађарскога народа смерају.“

вамо новију смишљенију политику нашег спољашњег кабинета, која је једина кадра утрти пута прија-јатељским одношајима између нас и суверенских држава у Турској. Ми зато драговољно напуштамо политику отимања и дражења источних народа и прихваћамо политику опертуности и интереса, и та ћенам на истоку осигурати онај иним, који ми већ и по самој природи, посвеници и нашем ро-ђеном интересу вршити требамо. (? У.)

Давнашња нада галичких Пољака и Русина: да се погоде, испуњена је. Та два словенска пле-мена на северу аустријске монархије, која се, ми-могред буди речено, већ од толико времена глож-ише и цепаше, да ни сами не знадоше зашто, погодише се бар у погледу избора за државно веће. И ако за ништа друго, а оно барем за то, што галички Чивути не малу корист и моралну и ма-теријалну из те поспаности северо-аустријских Словена вукоше, зарадовати се можемо тој пости-гнутој слози и заједници.

У Тумацу 3. о. м. држаху они заједничку кон-ференцију, у којој се после живљих и језгровитих дебата ово закључило:

1. Скуп ће се за то старати, да се у будуће бирају у срењи одбор три члана русинске интеле-генције од сељака и један од велепоседника.

2. Председник је у томе велепоседник, а заме-ник му је један Русин; записник ће се водити истина на пољском језику, но сваки ће се русински пред-лог у русинском језику у протокол уводити, и на послетку ће се удози русински на русинском, а пољ-ски на пољском језику решавати.

3. Сви присутни потписују преставку на сабор, да се што пре узме у расправу предлог Русина од године 1869 о изведбу закона о народностима, и да се исти у смислу оног захтева народног реши.

4. Сви ће присутни потпомоћи свим силама кандидатуру само таког посланика, који на горње закључке пристао буде и који се обвезе, да ће се солидарно са већином за раширење земаљске аутономије и против централизма борити.

5. Све изборне срезове треба позвати на пр-стајање на те закључке.

Сарајевски п. кр. ђен. конзуо Теодоровић присево је, како „Обзор“ јавља 1. о. м. у Загреб, јамачно, вели; да особно извести крајинску земаљ-ску владу о успеху држане истраге у Бајалуца у поведу бегства староградских Хришана. На ту и-страгу послала је била, како нам из Старе Гради-шке јављају, п. кр. крајинска влада начелника пра-восуднога одсека г. мајора Бајера, који се сигођ у друштву са г. Теодоровићем вратио у Загреб.

Перзјски п. кр. ђен. конзуо Теодоровић присево је, како „Обзор“ јавља 1. о. м. у Загреб, јамачно, вели; да особно извести крајинску земаљ-ску владу о успеху држане истраге у Бајалуца у поведу бегства староградских Хришана. На ту и-страгу послала је била, како нам из Старе Гради-шке јављају, п. кр. крајинска влада начелника пра-восуднога одсека г. мајора Бајера, који се сигођ у друштву са г. Теодоровићем вратио у Загреб.

Путовања цара и краљева као да још не престају. Пруска ће цар, веле доби у Беч, а пре тога ће да посети грчког и талијанског краља. Талијански краљ већ сад путује и различни се гласови о путу његовог разнесе. Неки веле да ће краљ Манојло у Берлин потегнути само зато, да утврди и овако добре одношаје између Немачке и Италије; а други опет принуђују томе путу сасвиј другу намеру, и веле да ће краљ Манојло у Париз, да с Бројлијевог владом сасвим противне политичке одношаје утврди. Но међутим како било да било

За тим су дошле агитаторске дружине и приватне демонстрације, а то је навукло на Познањце још жешћа гоњења пруске полиције. Та су се гоњења осилила нарочито у почетку 1843 г., кад су пољ-ски преставници на познањском сајму — скупштини — предали краљу адресу, у којој су молили, да се уведе пољски језик по школама, судовима и управама. Кад су Познањци видели, да се закон-итим путем ништа не може добити, одлуче да при-бегну револуцији. По свој кнежевини беху склоп-љене тајне дружине, и у њима су најживље суде-ловали католички свећеници. Архиепископ Пржи-душћин истерао је из познањске епархије све не-мачке свећенике. Пољски демократи, посвадвизи се са аристократима, почели су да спремају уста-нак не само у Познању, него и у другим покрај-инама, које су биле под пољском круном.

У маријинској гимназији, у Познању, већ је ода-вно владао револуционарни дух. На тој гимназији било је друштво за пољску историју и књижевност; али оно се више забављало сувременом полити-ком, него ли прошлом судбином пољскога народа. Ту су дружинку потпомогали емигрант Козман, који је станао у Берлину, Језуити и шпахтићи — мистици. Из средине омладине, који су били чланови те дружине и младих питомаца те гимна-зије, пониче план, да побуђају све више чиновнике немачке у Познању. Но полиција то некако дозна и у зиму 1844 г. позатвара 40 чланова те дружине.

(Наставиће се.)

наше од године 1867. добро вли не, јер отуда не-зависи добра администрација, уређење финансија брао судство, без којих држава никада не може успе-вати како треба Који у том погледу гаји успешну практичну идеју, тај је за владу способан, да ли је он сад поравнају противан или не, и само на темељу таквих идеја и практичних мисли могуће је здраву страначку фузију образовати. Но докле се год код нас само за господствујућим позицијама те-жи, докле се год неким на ма и добрим предлозима, само из страве, да му ти предлози нашкодили не би, натраг узмише, докле нема код нас напретка ни благаостања. Фузија дакле неће ништа користити, ако се само из ваздуха потегне и компоује; нама је пре свега нуждна страначка тишина, са свих страна треба пре свега радити, да странака уземљи нема; у свима странака пак, ако их и има, треба да престану све интриге и са фузијом не треба као свршеним делом још пре сабора на сред узва-ћи, но тај преображај треба у самом сабору да отпочне, иначе ћемо бадава дунати главом о зид. Влада ће са доста зак. предлога на сред узваћи, ко бољи програм знао буде, нека шњиме на сред узвађе и већина ће оног потпомоћи, чији најбољи и за извађање најпрактичнији предлог буде.

Вест о продужењу банкне привилегије на да-љих 10 година побјају „Хон“ и „Реформа“ врло оштро. „Хон“ иште од владе, да се ова изјасни, да ли су и шта је управо истинитога у гласовима, што их бечки листови разнесоме о расправама са народном банком. Ако влада заиста о том мисли, да са аустријском народном банком на 10 година уго-вор склопи, то онда он мисли, да је дошло време, да се угарска влада зафали, јер ту срамоту не може Угарска отрпети, да још од непријатељске банке зависи.

„Реформа“ пише: Ствар банкна стоји данас горе, него икада. Народна је банка опет господар од свог положаја и угарска је влада са својом еи-нансијском политиком много независнија, али и не-самосвестија, него пре. Сад се хоће напој на-родној банци, ако је веровати бечким новинарским гласовима, да продужи привилегија на 10 година, и тиме се обе заједница оних 80.000.000 дуга да призна. Слави нека се добро у намет узме, јер ако са таким предлозима пред сабор изађе, то је си-гурдан, да са својим положајем ни он, ни сва да-нашња влада сигурни нису.

У чланку својем „Аустро-Угарска и исток“ вели „У. Л.“: „Попут царице руске Катарине, која је ондашњем француском посланику у Петрограду на питање: да ли је вољна, да се са верањским дворем о кандидату пољске круне споразуме“ од-говарала: „Посматрите боље положај државе моје, пак онда реките, да ли ја сама нисам та која бу-двим краљем и судбином те републике управљам попут те велике царице дакле можемо и ми вели „У. Л.“, запитати: које пречи данас од Аастро-Угарске, да источно питање реши? Наш јесав оп-станак тесно спојен и увелико санитересован са тим питањем, сваки покрет, сваку промену на бал-канском полутоку осећамо ми; ко нас може кудити, ако се ми најпре најживље за то наше животно пи-тање заузмемо? Место да Метернихову конзер-вативну политику по сваку цену задржимо и пре-узносимо, морамо шта више признати да смо ми-на том истоку већ од подруга века амо све по-грешке за погрешкама нагомилавали. Не требави-ше да нас заводи у том ни западна велесила ни црквеники нити турски или руски интерес, једини је, што нас источноме питању управљати треба, интерес наше државе. И тај је интерес заиста толико десетина година слабо штићен, кад од Ко-тура на до ушћа дунавског још и данас пред нас живе, нами непријатељски и мрски (!!! У) народи који варницу раздора могу лако и у нашу кућу бацити, или барем и то у свако доба нам наро-дно економски развитак спречити Ми зато одобра-

у 1793—1807 г. Сваколика управа била је претво-рена на немачку руку; уведени су немачки закон и немачки језик у све управне одеље, тако да по речима сувременика — Прајза, није могао Пољак другачије да абори са немачким чиновницима и судијама него помоћу тумача. Отуда је и поникла мрж-ња Пољака на спрам Немаца, која се очито показала при ступању француске војске у Варшаву на измаку 1806 године. Кад су им варшавињке изашле на суерет овако су их поздравили: „Soyez les bien venus. Vous venez pour nous délivrer de nos barbares!“

Германизационој тежњи пруске владе много су припомогали сами Пољаци својом безтактношћу.

У 1821 год. по образцу масонских дружина била је склопљена у Познању дружина Продвинских и Цинских, и та је дружина зависила од цен-тралне дружине у Варшави, како је непрестано био од њених чланова. У 1826 г. ухвати Чунинског у Торуну, али он не издаде тајну. Што су Познањци суделовали у устанку 1830 г., пруска влада пре-дуже против њих строге мере: хапшења, тамнице, цензуру. Значајно је, што су у том несретном у-станку суделовали само познањска шпахта и духо-вништво, прост народ је био равнодушан. Од тог доба живо је потекло понемчавање. У 1841 г. дала је пруска влада обер-президенту Флотвелу позитивне инструкције односно понемчавања Познањске и да је сасвим прсјајзуи монархији. Пруска се влада није ни освртала на протест, који су под-вели шест преставника Познањаца, против такве безчовечке, по њиховим речма, и погрешне политике.

„Даље сам градоначелника Павловића и великог бележника Беквића од службе и плате суспендовао и против њих дисциплинарну истрагу наредио из улога, што трећа тачка Касаниновићевог предлога у муниципалној седници од 12. јуна т. г. није прочитана нит претресана, нит је о њој гласано, а ипак је ушла у записник, даље што је у горе реченој седници закључена адреса на краља самовласно, без да је општинском већу на захтев поднета, одаслана и међу граничарске општине растурина, што би у толико пре морало бити, почем у адреси има разлога, о којима при закључку није било ни говора и који судражећим начином против угарског државног јединства управљени.“

За време суспензије постављам г. Јована Бугарског као заменика градоначелнику, а г. Крижанића као заменика великом бележнику.“

После тога стаде Флат заклапати своје књиге и купити папире, те је изгледало као да он мисли да је ствар свршена и да треба ићи кући.

Др. Касаниновић заштите од њега реч, по он му одговори, да је све већ свршено и да он о овом предмету никакве дискусије допустити неће.

Др. Касаниновић му на то одговори, да у овом предмету још није све свршено и да је тек сада општинско представништво позвано да о том предмету своје рекне. За то моли, да му се по праву, које као вароши представник има, дозволи говорити. Флат на то рече, да ће му изузетно дозволити реч.

Др. Касаниновић одговори да се он не може задовољити тиме, што ће се њему дати реч, него треба да се дозволи слободна дискусија о овом предмету. Ја бих, рече, био веома захваљан владином поверенику, кад би ми доказао, по ком праву и на темељу којег законског одређења он не дозвољава слободну дискусију о предмету, који је у тесној свези с оним, што је на дневни ред истакнут. У целом поступку г. владиног комисара има тако флагрантних повреда закона, да се не може пропуштити, а да му се на овоме месту не предочи, на какво је криво земљиште он изишао. Примера ради извадићу из средине ствари само један случај, а то је, што је и градоначелнику поставио заменика. Питам ја владиног повереника: како је смео тако очевито повредити закон?

Флат: Ја не могу допустити о томе дискусију. Ако вам је што неправдо, ено вам владе и сабора па се тамо обратите.

Др. Касаниновић: Дабоме да нам је неправдо, јер безаконјем хоћете да књиге нас, који стојимо на земљишту закона. Допуштате нам да се тузимо сабору и влади, а омамо не дате нам ни да се пропраговоримо о предмету тужбе. Где ћемо да се посаветујемо о томе? Хоћемо ли изићи на сакаси са сокама пиљати тужбе владе? Или би вам ваљда по вољи било да то чинимо из конгенитета? Али запамтите добро! Не бете то дочекати, неће те нас отиснути са земљишта закона на пут незаконитости. Овде је наше место, одакле ми имамо да шаљемо наше тужбе и жалбе, закон нам даје право слободна говора и ви нам ускратити не смеће (Живео!)

Флат: Оспорићем публику да се уздржава од израза допадања или недопадања, иначе ћу бити принуђен да је ишчистим из дворане (Охо!)

Каменико Јосановић (Флат увиде: вама не дам речи!) Позивам се на устав, који вели у §. 22., да сваки онај има у свако доба реч, који хоће да се позове на пословни ред, и на §. 6, у том се изречно наводи, да се против министарских наредба пре њиховог извршења може писмена представка послати, а тек кад други пут министарство исту наредбу изда, мора се она безусловно извршити. Одатле се види да ми не само право дискусије имамо, него да и не морамо одмах извршити наредбу, него можемо пре свега представку министарству послати. Али г. владин повереник не да нам ни оно право што нам закон пружа, него нам не да ни оно што људи у Турској уважају.

Флат: Ја радим по владиној наредби.

Каменико Јосановић: Изводите нам прочитати ту наредбу, јер ако је тако, онда нећемо вас, него вашег шефа тузити сабору и нећати да се стави у оптужно стање, што врећа хиљадугодишњи устав, с којим се иначе радо пред страним светом хваста. (Флат пуца по артији и рече: Ово је наредба, а Каменико то је диктандо!)

Вранешки рече Флату да уђе у записник, да је с његовим знањем и одобрењем донесен закључак протеста, да што Флат одговори: „И ако сам председавао и одобрио закључак, опет зато може он незаконит бити (Представници: Аха, то ћемо забележити!)“

Пошто још неки говорници са српске стране говорше против насиља а за слободу дискусије, Флат стајаше на пут сваком говорнику послетку стави на ово питање: Ко се задовољава с оним што је државно закључено, нех устане (Срби: то је крајња државност! Није данас ништа закључено, него сте ви све диктирали у записник!)

Познато створење божије В. Х. Граф с места устане и рече: Ја се потпуно задовољавам,“ на окренув се другим Немцима рече им: „Хајде устане и ви!“ На које неки од Немца усталоше, неки пола седише, а неки изиђоше на поље, не могући сносити тога покура и не хтејући себе саме лажом правити. Флат на то диктира у записник да се ови и ови задовољавају с његовим диктаном, и то: В. Х. Граф, Карло Рус, Карло Цицермајер, Карло Вајерт, Јосиф Рада, Адолф Кноц, Мих.

Видман, Мих. Рада, Ад. Граф, Хајрих Ваје, Штопфехи, Штимлер, Ритер и Пајер.

Ово се већ више није могло сносити. Многи Срби представници усталоше и кречним али достојанственим речма представше Флату сву незаконитост, коју чини, као и последице, које ће ради тога наступити, на што Флат растури скушштину. Представници и публика развију се у највећем огорчењу и раздржаности.

Одмах после тога скупе се Срби представници у првеној дворани и изашљу тројицу из своје средине да питају Флата: је ли одгодио само седницу или ју је са свим подигао. Ови отиду (узгред буди речено: код комесара затекли су познатог Пелуга,) врате се на траг и јаве да им је комисар казао: да је са свим подигао седницу и да је долге неће сазвати, док не добије од министра даље наредбе.

На то захтев Срби као већина представништва обратити се министру унутрашњих послова, те саставе онога часа и пошљу овај телеграм: „У данашњој редовној главној скушштини наше муниципалне општине је министарска наредба, која се односи на муниципалне захтев од 13 јуна. Почем је главна скушштина дошла до увиђења, да је речена висока наредба само услед неистинитог извештаја владиног комисара г. Флата донесена, и почем је владин повереник флагрантно повредом муниципалног закона на месту суспендованог градоначелника Павловића обилазећи муниципалну поставио му заменика, у особи бив. пол. комисара Бугарског, то је скушштину хтела како министарски оглис тако и наредбе владиног повереника у претрес узети, но владин повереник забранивши сваку дискусију противзаконно распусти скушштину. Услед тога потписана већина муниципалног представништва ставља молбу: Високо министарство нека упути владиног повереника г. Флата, да незаконито распусти главној скушштину што прасове и да дозволи, да се предмет, који је на дневном реду, у расправу узме и да се о њему закључак донесе.“ На овај телеграм потписала се већина представника, т. ј. сви Срби који су у тој скушштини били.

Тако је текла ова знаменита скушштину. У чему лежи цела размирица? У томе што је владин повереник Флат код министарства слагао: да треба тачка Касаниновићевог предлога, по којој би се имале позвати граничарске општине, да панчевачки протест потпокожу, у скушштини од 13 јуна није ни прочитана ни претресана, нит је закључак о њој донет, а сви који су тај дан у скушштини били, знају врло добро, да је та трећа заједно са два прима и прочитана и претресана и да ју је сам владин повереник на гласано ставио, а почем је једногласно примљена, то је и као закључак у писаној форми у записник уведена. Исто тако и закључак о огради и молба донесени је у седници муниципалној под председништвом и одобрењем владиног повереника, а као свагда и у сваком случају тако је и овом приликом, сходно одређењу муниципалног устава, остављено магистрату да изврши општински захтев, нит је потребно било да се молба и ограда у скушштини чита, као што се ни досад никакве представке у скушштини читале нису.

Шта је владиног повереника приморало, да тако дебело слагае, то је лако погодити. Он види да је влада мађарска дигла гриву на општину панчевачку због поменутих захтева, па као покоран пирица владин, бојећи се да не падне код ње у немилост, и да не изгуби службу и плату, прибегао је сиромаш и тим начином свалио је сав терет, који би иначе са свим природно на њега пао, на већину представништва. Ми му овде отворено кажемо да се послужите лагњу, а ако га те речи наше вређају, ми га позивамо да нас тужи суду. Кад није допустио да се у скушштини констатује шта је истина шта је лаж, ето нека изиђе цела ствар пред суд, па ћемо видети ко ће се бруцкати. Ми знамо да он за то и није дозволио дискусију, јер се бојао да ће скушштину констатовати, да је он истину омануо, као што би заиста и било, а тиме би се уздрмао положај његов код владе, због чега он тако јако стрепи. Али лагњу се не може далеко доћи, у ње су кратке ноге, и истина ће је браво сугушати.

Какве су још незаконитости од стране владиног повереника овом приликом почињене и какав се морал из свега тога извући мора, то за сад морамо оставити за други пут, јер ствар је тако замашна, да би само она цео простор листа запремила.

β Градац 3. јула. — (Хрватски ђаци и професор др. Матковић.) Желам и од онуда неколико одјека пустити међу српски народ, да се знаде да и овде на универзитету Срби прате са горњим, али са поносним осећајем ситуацију свога народа на пољу политичком и међународном, у нади да ће и Србину једном, и то можда на скоро огранути сунце боље среће, где ће слободно и весело моћи опет ускликнути: тече вода куд је текла, што је мајка српска рекла!

Није ми задатак овде расправљати политичка питања, него ћу само неколико речи споменути, да Срби виде, да стара рана међу нама и Хрватима још није посве испељена, или ако се баш узме, да је већ одавна зарасла, то ће нас дољја редити или о противном уверити, или до увиђења довести, да баш на жалост онај елеменат у народу хрватскоме, који је позван да народ свој обавести и по-

учи о потреби узјамности и подпомагајућих оба-двају сродних народа, да баш данас у ово озбиљно време тај елеменат настоји: да у својој непросуђеној занемарности распади стару једва утисну ватру, да обнови старе јаде и отвори нову борбу међу народом српским и хрватским само на корист нашег заједничког непријатеља, а нама самим на срамоту.

Тај елеменат у народу хрватском мислим да ће сваки Србин лако погодити, није нико други, него највећи део младежи, што се учи на академијама и универзитетима.

За доказ тога ево навешћу осим свакидашњих примера и овај догађај, који је међу Србима на разним универзитетима прозвело велико огорчење, не можда против целог народа хрватског, него против браће ђака на разним универзитетима.

Недавно сам издао је професор Матковић у Загребу статистичко-географско дело једно о троједници, у којем доста говори и о Србима, што живе у троједници. Усијане некоје млађане главе у Загребу устале одма на Матковића, питајући: како он може говорити о некаким Србима у троједници, где се зна, да на целом земљишту од Зумуна до Јадранског мора обитава само овејани народ хрватски, то иде само на штету Хрвата, с тога које прави Хрват, нека подигне глас свој против томе делу и нека поднесе неповерење професору Матковићу, који се је усудио таково шта написати, огређујући се против таких начела, да Срба има у троједници.

Неколико примера од тог неповерења послато је на све универзитете, где се уче Хрвати, а особито, као што ми пријатељи пишу, у Беч, Праг и овде у Градац, где сам сам чуо и видео збила нека подписивања. Разборитији и свеснији ђаци дабоме да су се томе само смејали и такве агенте с презирањем одбили, али је доста велик број, који се збоља дао завести, те је тај немисао и поднесао.

Што ће с тиме постићи, видимо, а ми Срби им поред свега тога још помоситије све и у троједници довикујемо: да Србима још живе, да је јуна!

— Петриња на увале. (Администратор патријаршије и његова правда.) Задало нам се одовуд различне новости јављати. Приближећу свијету нашем калуђерску правду, која пружа црна крила своја и на наш кукавни крај, да се освети на нашем народном свијештенству и његовој дједи, видићете неправду, која нам одгрива завјесу лажљиве светиње калуђерске и њихову онакост.

На ствари је ово ово:

Михаил Пајић г. карловачки, трговац родом из Цепелиша код Петриње, сачињено је 1844. г. тестаменат о својој имаовини. Исти тестамент 1854. г. одузео је од карловачког магистрата под писменом изјавом: да ће са свим друго расположење учинити. У 1856. умре неназначивши друго тестамент. Овај се од суда за правоваља припозна. По тестаменту оставља 6000 за штипендију, и жели да се од 6% камата, једно дјете од српске школе док млаке сврши у Доњи Карловци издржава. Штипендију распостире на стичевиће (Гаврила учитеља, Ђуру, Михаила и др.) и рођењу браћу своју (Јована, Гаврила, Митра) ћутећи прелази. Узрок не ваља. Фундатор захтева да дјете долге његову штипендију ужива, док у наукама напредује, неваљало одлучити и друго узети. У случају да не би из породице дјетета било, да се узме из наше царевине Србин православне вјере. Тако та тачка тестаментна гласи.

Од г. 1856. до јесена, док поп Паво Пајић није се притужио Ђ. В. дакле 16 година! лежао је капитал код загребачког суда. 4. септембра пр. г. предава је имаовина од 17 хиљада управа народних фондова, која је на поп Павлово завјезивање написала стечај. Поп Паво Пајић као најближи род — рођени синовац — фундаторов пријавља за штипендију и неки Глиго Пајић шумар давно рођени род фундатора. Линија стичевића — као правна — већим дјелом изумрла је и у животоу назадеби немају способна дјетета за школање. Управа видиће јасно криво право поп Павлово, али да му као народњем свијештеннику — а биће да има и протопол Кузићевог магла — даде код петрињског котара из Цепелиша Пајиће сазвати на гласовање, да ли и они желе да се Глиго даде штипендија, пошто је управа накана њему као најближем (sic) роду фундаторовом штипендију подјелити. Звани су на гласовање који спадају, и који не спадају. Да их је на броју више, имају ли право гласа то и не пита. Поручник господин Пајић (у тестаменту учитељ) као интересована особа, нити и знае нити пита. И на што, Управа и без документна знае, да је Глиго најближи род. Како небијаше накана упитати Пајиће за родство поп Павлово и Глиго и како не рече, да би се штипендија обојици по пријави и тројици подјелити могла, и како не записаше школске сведоче Глиговог дјетета и срани с устепеном поп Павловог дјетета, што је дужна била. Поп Паво Пајић протестира против томе плебисциту, и да је Глиго најближи род, и иште да се причека дјелењем штипендије док сасејдајуће документе прибави. На три тужбе конзисторија око 19. маја добије етабло породице своје од познатог доглавника Анђелићевог, проте Кукића. Али блага управа пре поднеска поп Павлови документа 2. априла о. г. у сједници реши, подјелити штипендију Глигоину сину. Подписан г. Грујић, администратор патријаршије.

Поп Паво Пајић на правди бога и крвног права, лишен штипендије!

Још имамо да се обавремено на то небесно дело калуђерско, које носи печат моралног убиства невинне дјеце, које је у стању бесавестни и безчувствени калуђер учинити. Добиће време да ће за дјела своја одговор дати богу и народу.

Капитал је сад 17 хиљада. Штпипендија по 6% 1020 ф. Благодат штпипендије требало је на поп Павлово, Глиго по пријави и на треће дјете распострети. Дјело тако било би пред богом задушито; пред народом поштенје и интенцији фундаторовој одговарајуће. Фундатор г. 1854 одузимајући тестаменту од магистрата, јер се у времену од 10 г. и метак његов знатно повећао; за цјело је намјеру имао своју штпипендију на више дјете распострети, рекавши у собственој рочици приметив уз тестамент наведено: да ће са свим друго расположење учинити. Ум за морем, а смрт за вратом. — Намјеру племенитог фундатора пресјекла је смрт.

Али да, управа фондова и г. владика Грујић зна, шта ће и како ће са оним одвишном, г. владика пише Глиго Пајићу, да ће се старатељ поставити; који ће о дјетету бригу водити! О да отачаског старања! Смео ли упитати, да неће старатељ бити какав Христић, Чања, или супруг какве хохдаме?... Познаћемо и тог старатеља, ако узживимо.

Ето ти народе српски слике калуђерске правде и отачаског управљања са народним добрима, па гледај како ћеш и у будуће подизати закладе за дјецу народа свог, али их предај у руке народњег сабора, а чувај се калуђерске управе, да не прође као и М. Пајић.

Одлука светог (!) владике овде је, који ми знамо како околности Пајићеве породице стоје са незадовољством примљена, и у обе буди у нама оштрину на такво неправедно поступање, које је равно дјелаву турског фанариота, који се не обавиру на глас св. цркве: право правашаца, а слово твоје истина. Дела овака показују, да су оне еванђеоске ријечи: да просвјетите свијет ваш пред чедовјеки да виде добра дјела вама и прозлаве она нашег, који је на небесима. Ријечи су те пред савјести калуђера наши пушта лаж, јер ето они се свети на српској дједи, као и Ирод на својој видљемској, видићемо докле. Бог је спор, али достижан.

Народна просвета.

НАСТАВНИ ПЛАН.

(Наставник.)

Што се тиче школских књига за ученике, то се имају употребити у основној дневној школи оне, што се печатају у државној књигопечатњи у Бечу и у Будиму, док се друге удесије књиге не напишу.

Књиге, које се за сад употребити имају, ово су: српски буквар бечки и будимски, три српске читанке бечке и будимске, часловач, псалтир, црквено појање, катихисис, немачки буквар, и немачко језикословље, и осим ових библичне приповетке од Даничића и оне од Вукићевића.

За повторну школу, док се не напишу удесије књиге, да се употребе ове: поука у војарству и шумарству од Стојановића, и поука о вртарству и челарству од Парташа, обе у и. кр. школској књижици у Бечу, поука о свиларству, као и мали ратар, мали сточар и мала господарица од Клајића у Загребу.

Што се тиче остале учевне опреме за ученике, које по пропису § 28, нове уредбе за српске народне школе, има местни одбор о трошку школске благајнице да набавља, као: књиге, таблице, пера, артију, мастило и друго, и које има да раздаје. Школској дједи бесплатно, осим књига и таблица, које се дају само на послугу, — како се све ове ствари, као и напред наведена учевна средства што их треба школе да имају, могу добити много боље, ако се буду изручивале заједнички, то нека свака општина начини пеније од онега, шта треба а што се тиче оних потреба, које се сваке године набављати имају, нека увек после свршеног годишњег испита направити списак и предрачуи, нека се с тим обрати свом епархијском школском одбору а сви епархијски одбори школском савету, да се за све на једанпут начини погодба и наручбина.

Што се тиче услова (§ 28.) под којима ће се давати књиге и друге школске ствари сиромашкој дједи на послугу, наређује се следејуће:

књиге за I. разред да послуже једно коло дече; књиге за II. разред два кола, за III. разред три за IV. четвр. за V. и VI. разред пет и шест кола дече; таблице од камена могу више колада послужити, за то ко разбије, да накнади;

што се осталих ствари тиче, то да се даје артије, пера, и мастила, колико треба, али, да деца исписану артију врате школи, исто тако да врате истрошена пера, дршкове и празна стакала од мастила; ако ли ко силом шта од ових ствари буде кварио ил крао ил просињао, да оно школи накнади, као и ко буде силом артију прљао; за то ће се пазити, да перо траје најмање 7 дана, писалка месец дана, а држалке 2 месеца, тако и стакала мастила.

Најпосле што се тиче учитељских књига прописује се, да се за школску књижицу набаве својне књиге, којих се учитељи по наставном плану држави имају, о чему се рад набавке школске управе

тељи и старатељи, и рад чувања учитељи под одговор стављају.*

Школски надзорници назиће, да се уредбе ове тачно врше, и подносиће о томе извештаје, и даће пуне предлоге.

IV.

О ШКОЛСКОЈ КЊИЖНИЦИ

За даље образовање учитеља и школске деце наређено је §. 29. нове уредбе за српске народне школе, да је дужна свака општина, да оснује школску књижницу, и да набавља препоручене књиге и стручне листове.

То препоручивање листова и књига оних, што ће вредне бити да у школску књижницу уђу, биће задаћа учитељских зборова; но пре свега има да се набаве све оне књиге, што су наведене у наставном плану и у наредби о учевној опреми, да су пуне за учитеље и за ученике у дневној и у повторној школи, којима ваља да се додају још оне оне * означене.

Листови и књиге ове да се набављају као и друга учевна опрема из школске и општинске касе (§. 28.) а добиће се јетиније, ако се свака општина обрати своје епархијском школском одбору, а ови школском савету, те овај нареди, да се за све на једанпут погодба са дотичним писцима, уредништвима и књижарама начини.

Што се тиче дџања и употребе ових књига и листова има се позвати следећује:

За књижице ове одговорни су школски управитељи и старатељи а погледито учитељи.

Учитељи чувају књижице листове, држе их у реду, изаду на читање и примају натраг.

Свака књига треба да се тврдо укори. На насловном листу треба на свакој да се напише ил удари жиг, да припада књижици оне општине. Књиге држе се у школском орману под кључем.

Учитељ води о књигама тачан списак, у који се уведе свака књига са пуним насловом.

Исто тако води учитељ тачан списак и о издавању књига на читање.

Овај списак води се у засебној књизи или на засебним таблицама.

У њих се упише сав наслов од издате књиге, и дан, кад се изда, а подише се својеручно онај, ко је однесе.

Учитељ треба да познаје садржај од свију књига у књижици, да би могао препоручити на читање, кад би ко шта читати желео.

Учитељ ће се старати, да се на читање дате књиге у своје време не повређено школској књижици врате, или да се о трошку онога, ко изгуби ил општег, школској књижици набави; а сваку књигу, која се другаче изгуби, дужан ће бити сам да накнади, изаувећи несрећу пожара, потопа, похаре, ил друго.

Местни школски одбор одредиће, хоће ли се давати књиге на читање бесплатно, или другаче. Он ће одредити, на колико ће се времена књиге на читање давати, и одредиће у корист књижице новчане казне, за оне, који узету књигу на време не врате.

Школски одбор ће сваке године по свршеном главном испиту у школи прегледати књижице ове и уверити се, да ли су све књиге на броју, те тада ће имати сваки узету на читање књигу неизоставно да врати, а после може је опет на читање узети.

Школски надзорници назиће, да се ова наредба изврши, и имаће о стању ових књижица подносити извештај и пуне предлоге.

* За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

— О чувању здравља у женским и мале деце и о видању рана од Радивојевића 50 нов. — Радића, пој у газдовању 1 еор. О гајењу пољских усева, све о шевцима, гајењу пернате живине, и живинарски лекар, све 4 за 1. еор. 50 нов. код писца; Ђубина бањовина 60 нов. — Ђорђевића Челар 35 нов. — Вукашиновића наука о бубарству и свазарству 50 нов. — Стојановића наука како се седи шума 11 нов. — Равицка пута и заготовно село од Поповића 1. е. — и листови: Тежак, Сељак, господарски лист, домаћи лекар, глас народа, учитељ, и школски лист, и закар и од прошлих година.

— За сва остала учевна средства, која нису овде наведена наређено је, да се начине, и онда ће се препоручити, кад које буде готово.

Н О В И Ј Е.

— Мађарски листови говоре сад највише о обрату спољашње аустро-угарске политике на истоу и јаснијим цртама наглашују важност дољно дунавска пута по трговачки и индустријски саобраћај Аустро-Угарске.

— 25. јула п. р. присеће дакле црквијски Шах и у Беч.

— Немачки цар Вилјам бави се још у купатилу у Емсу, а одатле ће око половине августа у Гастајн, и на светску изложбу у Беч.

— Мажуранић и владика Штросмајер вратили су се ових дана из Вудим-Пеште, шта су тамо пак радили и свршили, Бели загребачки „Обзор“ да не дознаје. — У Загребу се сваки дан ишчекује наименовање нове хрватске владе, а међутим нагађа, се, да ће гроа Јанковић бити бан хрватски.

— У околици Цакраца провално се прекјуче облак и грдњу је штету починио.

— Чује се, да ће српска влада, да намести свога заступника у Бечу. —

— Турска ће влада наместити за посланика у Паризу префекта од Стамбула Али-пашу. —

— У француској народној скупштини зактеваху, да се смањи војени буџет; ратни јеминистар обећао, да ће све учинити, само да се мир одржи.

— Из Шпаније опет али гласи долећу; карлисте као да су сад отпочели већ борбу на живот и смрт; редовна је војска већ сва на ногама. Злогласни Дон-Карлос је прекјуче у Шпанију приспео.

— Из Дубровника ишху од 17. јуна „Гл. „Пригорца;“ „Данијесам видео јузбашу и швим разговарао, који је дошао у овдашње пристаниште, не бих вјеровао, али овако могу сваког читаоца увјерити, да је јуче морем стигло 1,400 товара праха дебелог и финог, којег Турци примају и гоне и то у Требиње, Вилеће, Никшић, Дугу Пиву и у Фочу. Исто стоје Турци у погодби са Лојдовим друштво не би ли им за јетину цијену превезли 48.000 војника у исте градове.

„Шта су они са овјем наканили, да ли је то управљено проти великој Аустроји, али против коме другом, то ће нас долазећи дани увјерити. Но како му драго било, добро није, да неодвсна Аустро-Угарска пушта на своје обале непријатељску силу убојну, којом би јој могли неприлике задати. Ми нагађати нећемо откуд то тако бива, но иако нам се те појаве не свије, бојати се не морамо. Триљење српскога народа већ се примакло своје крају и спасење наше наступа. Само сложни будимо, а Турска је већ пошла онјем путем, који ће нама помоћи, да дођемо до своје цијели, а себе саму упропастити.“

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Липик 7. (19.) јула. Главни консул Тодоровић прошле суботе испитао је пребегле Бошњаке у Старој Градишци, отпловив Загребу. Вратив се прекјуче, привољавао их је повратку. Они изјавише да не могу, док се не казне Турци зулумчари и док се њима не да доволно јемство за безбедност. Консул пређе у Турску Градишку, куда је дошао валја из Баје-Луке

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 6. о. м. Радна стоји. Шенице, јечма, и ражи нити има старе ни нове робе. Кухуруз и зоб ваља никада слабије не пролажаху. У реници је опет направљен обрт од 1000 мерова по старој, непроменљивој цени. Званичне белешке: **Изаис шеница** за септ. окт. 5. е. 95—97 и по. **Рајж**, за септ. окт. 4—4 е. 10 н. **Зоб** за септ. окт. 1 е. 58—59 н. **Реница** за септ. окт. 10 1/2. **Банатска реница** 9 1/4—9 3/4.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Честитој „задрузи Срба занатлија,“ народним учитељима Г. Г. Арону Михаиловићу и Јовану Угљешу, као и осталим многобројним пријатељима и познаницима мога покојног мужа Јакова Вучетића, који му при погребу усрдним учествовањем својим последњу братску љубав указаше, изјављујем овим своју најтоплију захвалност. У Новоме Саду, 5. јула 1873.

Ана Вучетић, са децом.

ПРИЛОЗИ СИРОЧЕТУ ЛАЗЕ ТЕЛЕЧКОГ.

1. Збор учитеља ресавских из Србије послао је 2 Пес. дуката из школ. рез. Стевана В. Поповића. 2. Милош Димитријевић српски свештеник из Липовора послао 1 еор. а. вр. на истога. Са хвалом примљени новац ставља се у банку. Коста Максимовић, правник из Сомбора, послао на Љубе Стевановића 8 еор. Андрија Стојић и Живко Клаваговић, нар. учитељи, послаше из Крпга преко Љ. Стевановића ове прилоге: ГГ. трговци: Урош Вујић 50 н.; Стеван Јанковић 40 н.; браћа Јаковљевић 50 н.; Ђорђе Петровић 60 н.; Ђока Којалиновић 1 е.; Мита Васић 1 е.; Гашица Назарски 1 е.; Нестор П. Симоновић 50 н.; Никола Поповић 50 н.; Никола Симоновић 50 н.; Ђорђе Станковић 50 н.; Александар Манукић 20 н.; Урош Радојчић 50 н.; г. занатлије: Младен Вучић, Јосим Савковић, Ђорђе Брајић и Јефта Марковић по 20 н.; Гава Крстић 40 н.; Ђура Добричић 50 н.; Ана Дамјановић 50 н.; један Србин чиновник 50 н.; Јоца Рогулић 6 н. кр. лајтнант 50 н.; Андра Живковић, тако звани Баба, бележнички помоћник 2 е.; Теодор Малић земљеделац 1 еор. Тоша Симоновић б. учитељ 20 н. — Свега 14 е. 10 н. И ови су новци укамаћени у бач. бодр. штедионицу. Из Перлеза послао Ара Натарош 1 еор.

ОГЛАСИ.

Бр. 28.

СТЕЧАЈ.

Од стране српске православне општине пештанске отвара се овим стецај на упражњена три места штедионице блаженопочившег добротвора српског гд. Паума Бозде свако са 2100. еор. а. вр., коју је основао за младе, добро изучене спроте занатлије и машинисте српске вере и народности. — Изабрати питомци морају пре — но што ће им се речена штедионица уручити — оженити се са девојчицом своје вере и народности, у Пешти стално настанити се, ту у дотичну друзбу мајстора примљени бити и свој занат водити.

Патциатељи имају уз молбеницу прикључити: 1. Крштено писмо. 2. Сведобу сиромаштва. 3. Сведобу о томе, да су добро и савршено изучили свој занат, и где су као калџе до данашњег дана радили, и на ову општину најдаље до краја Јулаја т. г. послати. Из седнице црквено-школског одбора, држане у Пешти 25. Јуна 1873.

Светозар Бакић перовођа. Маноловић председник.

СТЕЧАЈ.

У Сомбору су управљена два учитељска места, и то у VI-ти разред женски и мемовита предграђу банају. Сва господа, која желе једно од ових места поучити, нег изволу са нужним сведоцима, снабдевене молбенице, до 20 јулија т. г. на долепотисаког послати.

Редовна је плата 500 е. а. вр. Учитељи су дужни по потреби и појатк. Из седнице школског одбора 20 Јунија у Сомбору држане. — Ђорђе Бранковић, председник школског одбора.

ОНИМА

који би и надаће каква зајма или каква потпоре моме новозину Петру Крагујевићу, који је сада војник, а и кад не буде у тој служби у име моје давали, јављам овим јавно, да ја за те догубе ништа нећу да знам, почем ме је речени син мој својим злим владањем дотле довео, да га се овде јавно одрећи морам.

У Вуковару м. јула 1873. Катарина Крагујевић.

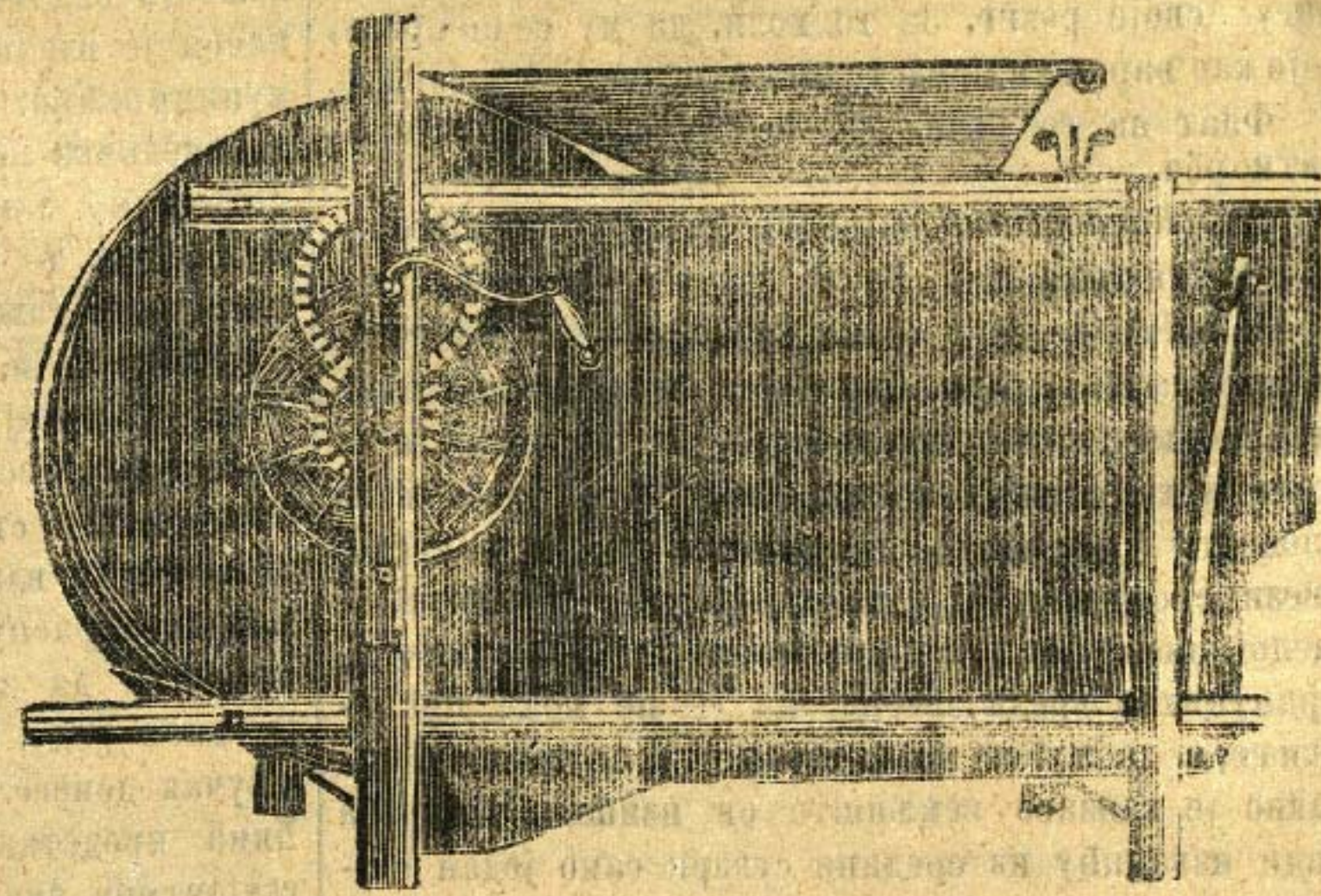
ДУСИНГ И СУПЕК ИЗ НОВОГ САДА

препоручују њиово добро сортирато стовариште од свакојаких

ВЕТРЕБАЧА И РЕШЕТА

које 30 крета хране у једном сату на плеву извеју — по најјетинијој цени.

Све на ову струку односеће се поправке бити ћеду јетино и брзо обављене. Цјеновник даје се бесплатно. 1—3

МАШИНЕ ЗА ВРШИДБУ

од „Ланца“ ручне са Геплом граде се у фабрикама подписаног годишње у 5000 комада.

С Б Ч К Б

од најизвршнијег састава подписан је већ 1200 комада распродао. Овај велики промет очито сведочи, да су те машине свугде припознате због тога, што су јетине, добро израђене, и што одговарају потреби земљеделаца. Свакоме дајемо радо ближа извешта и илустрован каталог бесплатно. Где немамо заступника, онде ће мо радо солидне агенте поставити.

Фабрика земљеделски машина ХЕНРИХА ЛАНЦА у Манхајму.

3—6.

ПРВО СРЕМСКО ВИНАРСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО У ИЛОКУ.

П. н. госп. деоничари тога друштва позивају се на темељу правила § 33. у редовиту главну скупштину која ће се (по римском календару) дана 28. јулија 1873. у друштвени просторија у Илоку обдржавати. Почетак седнице у 9. сати пре подне.

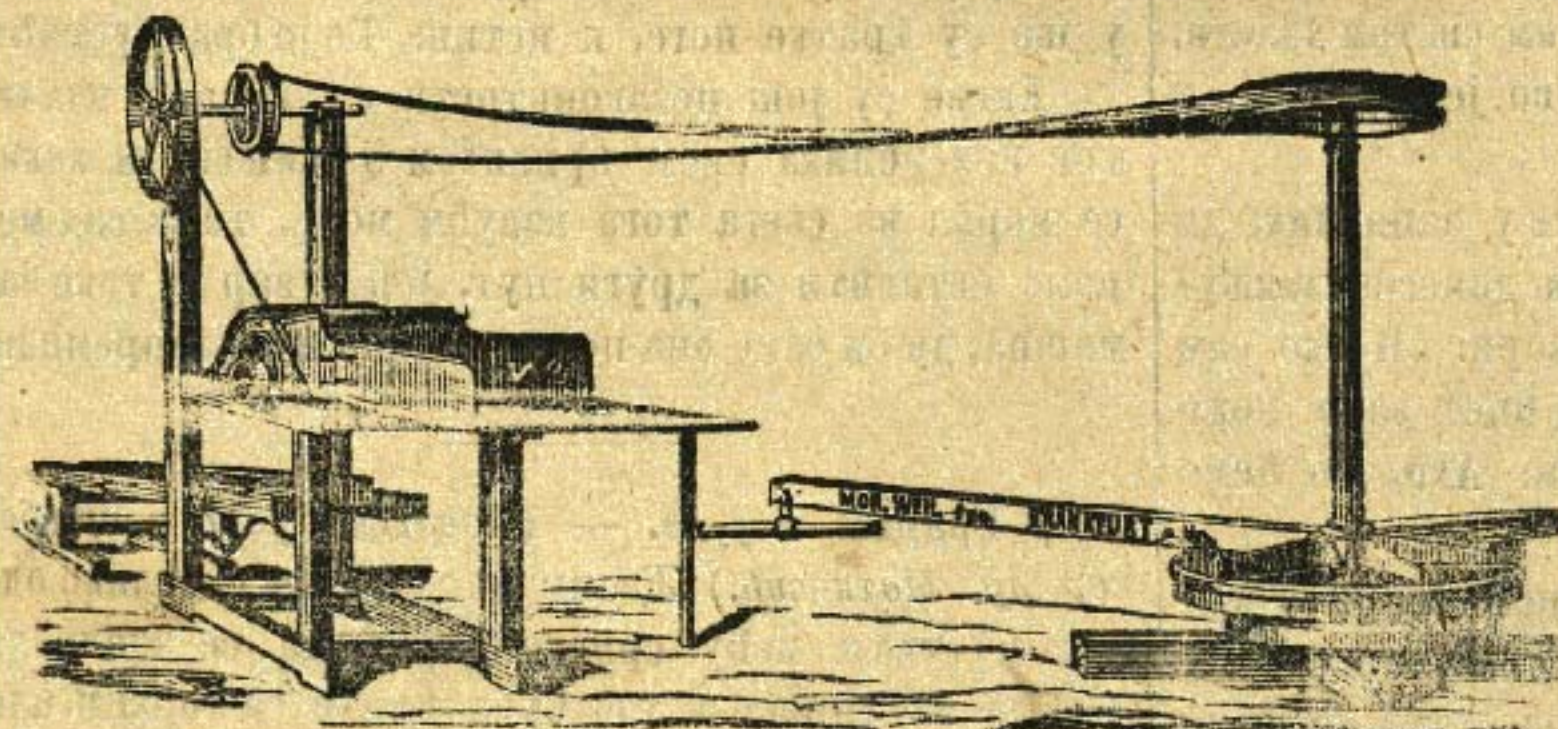
ДНЕВНИ РЕД

3—3

1. Годишње извешће о стању пословања,
2. Поднесак рачуна и биланце,
3. Избор тројице прегледатеља (Revizora.)
4. Избор једног равнатеља,
5. Избор контролног и уједно већег управљајућег одбора.
6. Посебни предлози равнатељства и други поједини деоничара.

У Илоку дана 27. јуна 1873.

РАВНАТЕЉСТВО.

ВЕЛ'СОВА МАШИНА

за млаћење (Drechs-Maschine.) Најбоља и најјетинија од сви досад познатих машина; радећа снага за два вода, или за две коље; произвађа пет до шест пакова за сахар.

Цена је машини са свом опремом 375. е. Ко жели ту машину имати, нека се обрати писмом на Морица Велса у Франкфурту, Maschinenfabrik Seilerster 2 и 20, Bsch Franzensbrückenstrasse, 13. — 1—4

ФАБРИКА ГВОЗДЕНОГ НАМЕШТАЈА

СТЕВАНА ЗОМБОРИ,

СЕГЕДИН, КАРАЧКА УЛИЦА.

ПРОДАЈА У ВЕЛИКОМ И У ПОЈЕДИНОСТИ

Илустроване објаве цене бадава.

Велика сребрна медаља

Велика сребрна медаља